

Expeditie Online: de wereld van walvissen

Liese Messing [stagiair afdeling Publiekszaken, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; messing@hetnatuurhistorisch.nl]

In Het Natuurhistorisch liggen veel objecten achter de schermen in het depot. Deze zijn op afspraak voor iedereen beschikbaar voor onderzoek, tentoonstellingen en onderwijs. Een makkelijkere manier om deze objecten aan publiek te tonen is om de collectie online te delen. Nu is voor Het Natuurhistorisch al langer de collectie online beschikbaar via de collectiedatabase, maar deze wordt voornamelijk gebruikt door (wetenschappelijk) geïnteresseerden met een specifieke zoekopdracht. Om deze gegevens op een educatieve manier aantrekkelijk te maken voor een breder publiek is, op initiatief van Naturalis, Expeditie Online bedacht.

▲ Overzichtspagina Expeditie Online, met objecten uit de collectie van Het Natuurhistorisch. (Expeditie Online)

Expeditie Online

Expeditie Online bestaat uit een wereldkaart waar alle objecten uit de collectie te zien zijn op de locatie waar ze zijn gevonden. Naast het opzoeken van objecten, biedt de site ook de mogelijkheid om een logboek bij te houden, waarin objecten verzameld kunnen worden. Daarnaast kunnen bezoekers van de site een online expeditie ondernemen rond een bepaald thema. Deze expedities zijn gemaakt aan de hand van objecten uit de database en bestaan uit een

combinatie van informatie en een interactief aspect, zoals een quiz of video. Het doel van de expedities is om op een speelse en boeiende manier kennis bij te spijkeren over de natuur.

Op de site van Expeditie Online voor Het Natuurhistorisch staan momenteel twee expedities online. Een over de Rotterdamse stadsnatuur en een over biomimicry, het leren van processen uit de natuur. Bezoekers kunnen ontdekken dat er genoeg natuur te vinden is in 'de grote stad', wat exoten

zijn en hoe we van de natuur kunnen leren. Vanuit het museum is de vraag om een derde expeditie te ontwerpen, over (oer) walvissen. Dit is de ontwikkelopdracht van mijn stage bij de afdeling Publiekszaken van het museum. Voor het vormen van de expeditie doe ik momenteel literatuuronderzoek naar fossiele walvissen, en werk ik van daaruit toe naar de hedendaagse walvissoorten. De teksten zullen zo geschreven worden dat ze voor een breed publiek goed te begrijpen zijn. Zodra het eerste

▲ Tuberkels met haren op de kop, typerend voor de bultrugwalvis en een overblijfsel van de evolutie van landdieren. (Liese Messing)

▲ Onderkant staartvin bultrug: hieraan kunnen bultruggen individueel herkend worden. (Liese Messing)

concept van de expeditie af is, wordt deze getest op scholen en in het museum, met evaluatieformulieren voor kinderen, ouders, begeleiders en leraren.

Oerwalvissen is een vaste expositie in Het Natuurhistorisch, waar een reconstructie van een schedel van de uitgestorven reuzenroofpotvis en fossielen uit het late Mioceen van de Westerschelde te bewonderen zijn, pal naast een skelet van de

hedendaagse potvis. In de collectie van Het Natuurhistorisch is veel walvismateriaal te vinden. Holotype fossielen, intacte skeletten van recent aangespoelde bruinvissen, en zelfs een tuimelaarpenis. De expeditie zal ingaan op de evolutie van walvissen, met ondersteuning van objecten uit de collectie. Opvallend is dat de Westerschelde een belangrijk gebied is als het gaat om onderzoek naar de evolutie van walvissen. Hier

zijn bijvoorbeeld fossielen opgevestigd van *Tranatocetus maregermanicum*, een primitieve baleinwalvis die zo'n acht miljoen jaar geleden rondzwom in de Noordzee en op geen enkele andere plek in de wereld gevonden is (Marx *et al.* 2019). Zo'n bijzonder verhaal verdient niet alleen een plek in de fysieke tentoonstelling, waar de unieke schedel permanent te zien is, maar ook online een podium als bijzonder stuk paleontologisch erfgoed.

Bijna af

De expeditie zal niet alleen gaan over het verleden van walvissen, maar ook over walvissoorten die nú in de wereldzeeën rondzwemmen. Er worden vragen behandeld als: wanneer is de splitsing tussen tand- en baleinwalvissen ontstaan? Hoe communiceren walvissen met elkaar? Welke soorten komen voor in het Nederlandse deel van de Noordzee en hoe komt het dat walvissen stranden? Om de expeditie interactiever te maken worden relevante objecten uit de collectie gelinkt aan de kaart. Aan het einde van de expeditie is er hopelijk een beter beeld van de fascinerende wereld van walvissen, zowel van miljoenen jaren geleden als van het heden! Verwacht wordt dat de expeditie rond juni 2025 online zal staan. ◀

Literatuur

Marx, F.G., Post, K., Bosselaers, M. & Munsterman, D.K. 2019 - A large Late Miocene cetotheriid (Cetacea, Mysticeti) from the Netherlands clarifies the status of *Tranatocetidae* - PeerJ 7:e6426, <https://doi.org/10.7717/peerj.6426>

▲ Reconstructie van de schedel van de reuzenroofpotvis (*Livyatan melvillei*) in de vaste expositie Oerwalvissen. (Liese Messing)